



**TARSUS
TİCARET
BORSASI**

**2017 YILI SOYA
VE AYÇİÇEĞİ
DURUMU**



GİRİŞ

Amerikan Tarım Bakanlığı Dış Tarım Servisi'nin (USDA FAS) 2016 sezonu verilerine göre; dünyada toplam yağlı tohumlar üretimi yaklaşık 521 milyon tondur. **Soya fasulyesi, 313 milyon tonluk üretim miktarıyla ilk sırada yer almaktadır.** Soya fasulyesini 70 milyon tonluk üretim miktarıyla kanola, 40,56 milyon tonluk üretim miktarıyla yer fıstığı, **40,51 milyon tonluk üretimle ayçiçeği,** 35,9 milyon tonluk üretimle pamuk tohumu ve 15,9 milyon tonluk üretim miktarıyla palm çekirdeği takip etmektedir.

USDA raporuna konu olan 7 yağlı tohumun toplam üretiminin, 2016/17 sezonunda da son 3 sezondur olduğu gibi artış göstermeye devam ettiği ve 566 milyon tona ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2017/18 sezonunda ise yağlı tohum üretiminin 572 milyon tonu bulacağı öngörülmektedir.

Dünya yağlı tohum üretiminde öne çıkan ülkelere bakıldığında; ABD'nin 521 milyon ton olan toplam dünya üretiminin 115,8 milyon tonunu gerçekleştirdiği ve bu üretim miktarıyla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. ABD'yi 99 milyon tonluk üretim miktarıyla Brezilya, 60,7 milyon tonluk üretim miktarıyla Arjantin, 54,4 milyon tonluk üretim miktarıyla Çin ve 29,7 milyon tonluk üretim miktarıyla Hindistan takip etmektedir.

DÜNYA SOYA ÜRETİMİ VE ÜRETİCİ ÜLKELER

Soya ya da soya fasulyesi, Doğu Asya'ya özgü olan ve çoğunlukla yenebilir fasulyesi için yetiştirilen bir tür baklagil. Ancak Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), tohumunda ihtiva ettiği %18-19 oranındaki yağ nedeniyle soya fasulyesini baklagilden ziyade yağlı tohum olarak sınıflandırılmıştır. Soya fasulyesi, içeriğindeki yağ miktarı nedeniyle dünya genelinde tercih edilen bir ürün haline gelmiştir.

Soya fasulyesinin yaklaşık %85'i soya küspesine ya da bitkisel yağa dönüştürülür. Yağı alınmış soya küspesi, hayvan yemleri ve birçok hazır yemek çeşidi için önemli ve ucuz bir protein kaynağıdır. Soyadan elde edilen bitkisel yağ ise soya fasulyesi bitkisinin işlenmesi ile oluşan bir diğer önemli gıda maddesidir. Bu yağ birçok endüstriyel uygulamada kullanılmaktadır.

Soya, dünyada en yoğun yetiştirilen yağlı tohum çeşididir. USDA verilerine göre; 2016 sezonunda 313 milyon ton olan dünya soya fasulyesi üretiminin 2016/17 sezonunda 348 milyon ton, 2017/18 sezonuna ilişkin soya üretim öngörüsü ise yaklaşık 3,5 milyon tonluk düşüşle 344 milyon tondur.

2016 sezonu verilerine göre, ABD'nin gerçekleştirdiği üretim miktarı 106,8 milyon ton civarındadır. ABD'nin 2016/17 sezonunda ise üretimini 117,2 milyon tona çıkardığı tahmin edilmektedir. USDA'nın ABD için 2017/18 öngörüsü 115,8 milyon tondur. 2015/16 sezonu verilerine göre; ABD'yi 96,5 milyon tonluk üretimle Brezilya takip ediyor. Brezilya'nın 2016/17 sezonunda 111,6 milyon tonluk soya fasulyesi üretimi gerçekleştirdiği tahmin edilmektedir. Soya üretiminde üçüncü sırada yer alan Arjantin, 2015/16 sezonunda 56 milyon tonluk üretim miktarına sahiptir. Aynı dönemde Çin'in 11,7 milyon tonluk üretim miktarına; Hindistan'ın ise 7 milyon tonluk üretim miktarına sahip olduğu görülmektedir. 2017/18 sezonunda Çin'in 13,8 milyon ton; Hindistan'ın ise 11,5 milyon ton soya fasulyesi üretimi gerçekleştireceği öngörülmektedir.

Ezilmiş soya üretiminde ise Çin ilk sıradadır ve 2015/16 sezonunda 81,3 milyon tonluk ezilmiş soya üretimi gerçekleştirmiştir. Ezilmiş üründe Çin'i ABD, Arjantin, Brezilya ve Avrupa Birliği takip etmektedir.

IGC RAPORU

Uluslararası Hububat Konseyi, IGC; raporunda, 2016/17 sezonu sonunda 350 milyon ton miktarda gerçekleşeceğini öngördüğü dünya soya fasulyesi üretiminin, Temmuz 2017/Haziran 2018 döneminde, 27 Nisan 2017 tarihli öngörüsünden değişmeden ancak 2016/17 sezonundan 2 milyon ton düşük, 348 milyon ton düzeyinde gerçekleşmesini beklediğini açıklamıştır.

IGC; 2016/17 sezonu sonunda 339 milyon ton miktarda gerçekleşeceğini öngördüğü dünya soya fasulyesi tüketiminin, 2017/18 döneminde, geçen ayki öngörüsünden 1 milyon ton ve 2016/17 sezonundan 12 milyon ton yüksek, 351 milyon ton düzeyinde olmasını beklemektedir.

Konsey; 2016/17 sezonu sonunda 141 milyon ton miktarda gerçekleşeceğini öngördüğü dünya soya fasulyesi ticaretinin, 2017/18 döneminde, son öngörüsünden 1 milyon ton ve 2016/17 sezonundan 6 milyon ton yüksek, 147 milyon ton düzeyinde gerçekleşeceğini öngörmektedir.

IGC; 2016/17 sezonu sonunda 43 milyon ton miktarda gerçekleşeceğini öngördüğü dünya dönem sonu soya fasulyesi stoklarının, 2017/18 döneminde, son öngörüsünden 1 milyon ton yüksek ancak 2016/17 sezonundan 4 milyon ton düşük, 39 milyon ton düzeyinde gerçekleşmesini beklemektedir.

Konsey; başlıca ihracatçıların (AB, ABD, Arjantin, Avustralya, Kanada, Kazakistan, Rusya ve Ukrayna) 2016/17 sezonu sonunda 27 milyon ton miktarda gerçekleşeceğini öngördüğü dünya dönem sonu soya fasulyesi stoklarının, 2017/18 döneminde, son öngörüsünden 1 milyon ton yüksek ancak 2016/17 sezonundan 3 milyon ton düşük, 24 milyon ton düzeyinde öngörüldüğünü açıklamıştır.

Dünya Soya Durumu, milyon ton

	14/15	15/16 Tahmin	16/17 Öngörü	17/18 Öngörü	
				27.04	25.05
Üretim	320	315	350	348	348
Tüketim	312	320	339	350	351
Ticaret	127	134	141	146	147
Stoklar	37	33	43	38	39

Kaynak: "International Grain Council". Londra, İngiltere.

SON 5 YIL PİYASA DURUMU

Soya, dünyada ekim alanı, üretim miktarı ve uluslararası ticaret açısından en önemli bitkiler arasında yer almaktadır. Dünya yağlı tohum üretiminin %50'den fazlasını oluşturan soya aynı zamanda katma değeri yüksek bir üründür. Soya tarımı coğrafi olarak ABD, Brezilya, Çin ve Arjantin'de yoğunlaşmıştır. Bu ülkeler yıllara göre değişmekle birlikte toplam soya üretiminin %90'ını oluşturmaktadırlar. İçeriğinde yaklaşık %18 yağ ve %38 protein ihtiva eden soya, yüksek protein içeriği nedeniyle hayvan yemi bileşiminde de kullanılmaktadır. Uluslararası istatistik kurumlarının öngörülerine göre 2016/17 sezonunda dünya soya üretimi 333 milyon ton ile 336 milyon ton arasında artış gösterecektir.

Dünya Soya Verileri (bin ton)

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15 ¹	2015/16 ²	Değişim (%) ³
Alan (bin ha)	102.944	109.871	112.398	118.311	120.368	1,74
Verim (ton/ha)	2,34	2,44	2,51	2,7	2,61	-3,33
Üretim	240.473	268.474	282.510	319.780	313.533	-1,95
Tüketim	260.216	262.834	276.349	301.705	315.527	4,58
Yılsonu Stokları	53.244	55.274	61.827	78.045	77.187	-1,10
İthalat	94.552	97.192	113.069	124.361	133.314	7,20
İhracat	92.186	100.802	112.677	126.218	132.178	4,72
İhracat fiyatı (\$/ton)*	562	592	542	407	396	-2,70

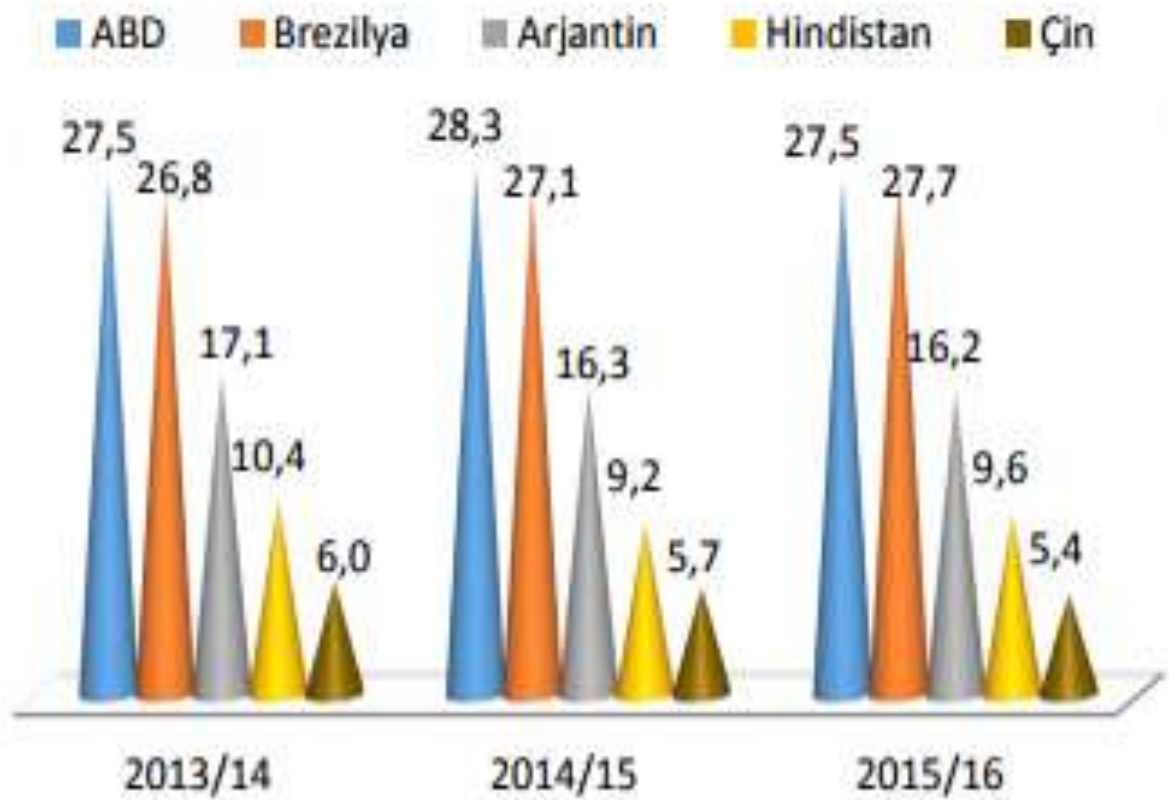
Kaynak: USDA, * Rotterdam CIF, 2016, 1/ Tahmin 2/ Öngörü, 3/(2015/16-2014/15)

Soya, dünya genelinde birçok ülke için yağlı tohumlar arasında öncelikli ürün olmasına ve toplam yağlı tohum üretiminin yaklaşık %50'sini oluşturmaya karşın, Türkiye'de soya toplam yağlı tohum üretiminin %4'ünü oluşturmaktadır. Türkiye soya üretimi

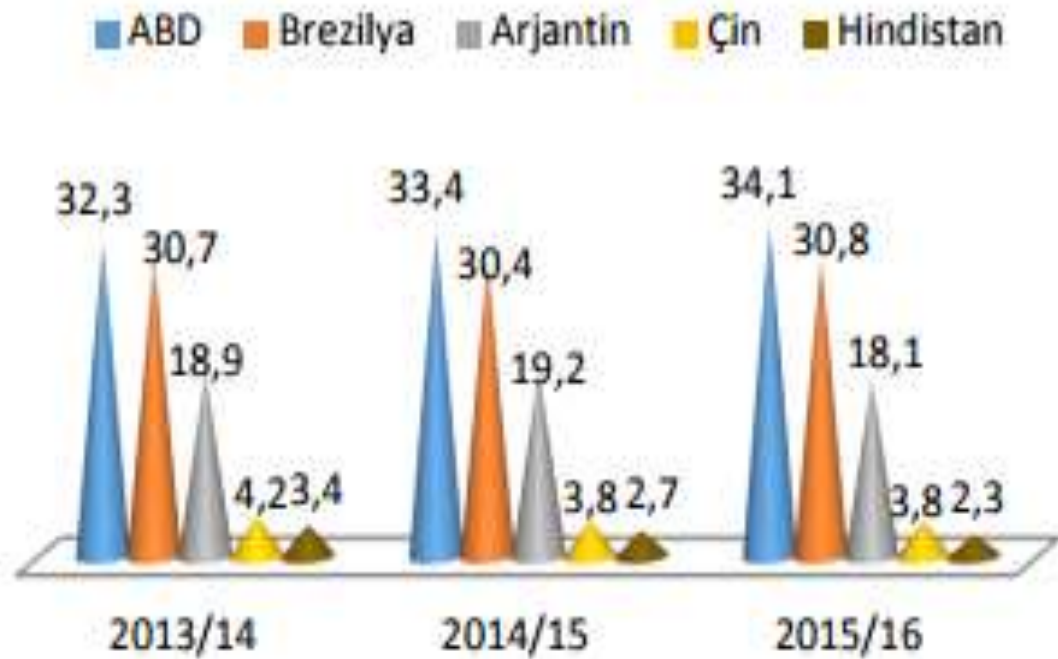
açısından yeterli iklim koşullarına sahip olmasına rağmen, üreticilerin daha düşük maliyetli ürünleri tercih etmesi nedeniyle üretimde istenilen düzeye ulaşamamıştır. Türkiye'de soya en çok hayvan yemi olarak tüketilmektedir. Soya ve soya ürünlerinin nerede

ise tamamını bugün için ithal etmek durumunda olan Türkiye'de bu ürünlere ihtiyaç, kanatlı yemi üretiminin artışı oranında artmaktadır. Yem sanayi için yapılan ithalatın önemli nedenlerinden biri ithal küspelerinin protein oranlarının yerli üretime göre yüksek oluşudur

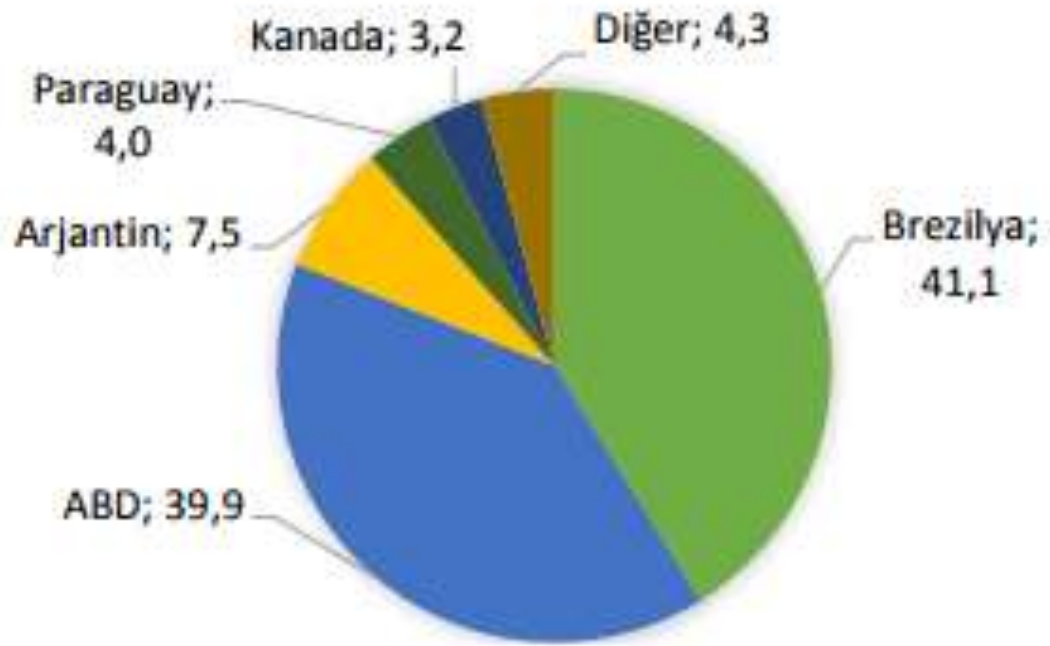
Soya ekim alanında önemli ülkeler (%)



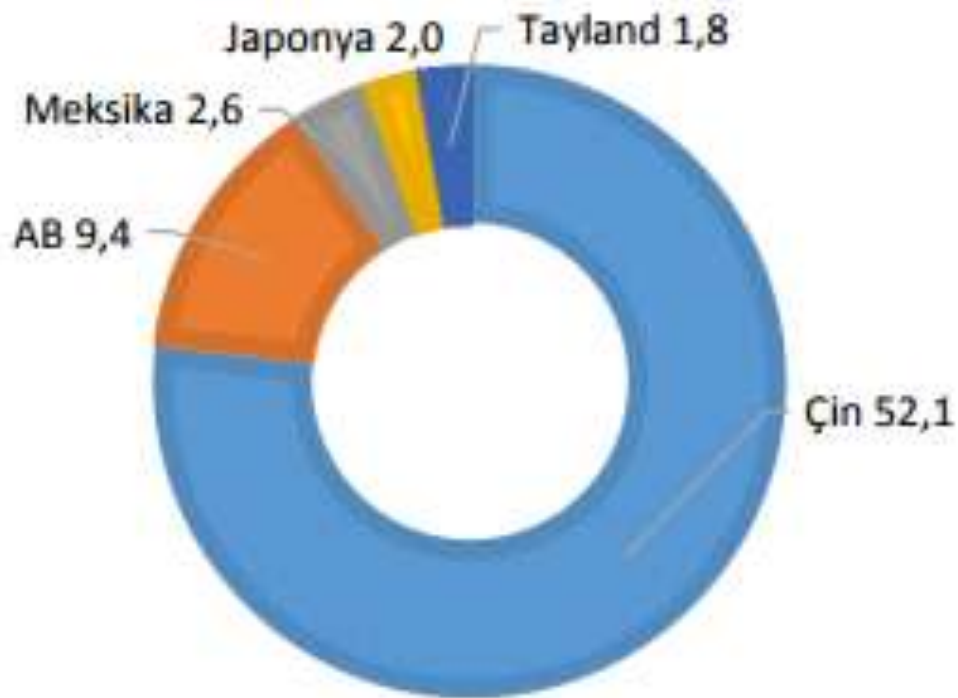
Soya üretiminde önemli ülkeler (%)



Soya ihracatında önemli ülkelerin payı (2015, %)



Soya ithalatında önemli ülkelerin payı (2015, %)



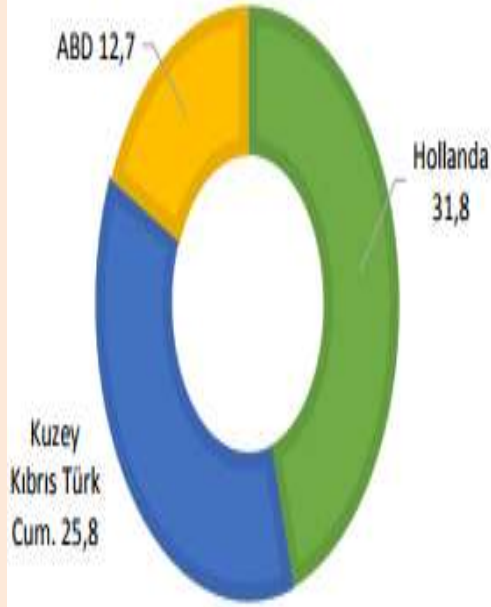
TÜRKİYE SOYA EKİM ALANLARI;

Soya Türkiye’de ekim alanı ve üretim bakımından Akdeniz Bölgesi’nde önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de 2015 yılında toplam soya ekim alanlarının yaklaşık %59’unu Adana ili (21.663 ha) oluşturmuştur. Adana’yı Mersin (7.210 ha) ve Samsun (3.347 ha) izlemektedir. Soya üretimi; Türkiye, soya üretimi bakımından dünyada önemli bir üretim gerçekleştirmemesine rağmen verimde birçok ülkenin ilerisindedir. 2015/16 sezonunda soya üretiminin yaklaşık %61’i Adana, %21’i Mersin ve %9’u Samsun ilinde gerçekleşmiştir. Aynı sezonda ülke genelinde alınan ortalama verim 438 kg/da olmakla birlikte en yüksek verim 469 kg/da ile Mersin iline (TARSUS) aittir.

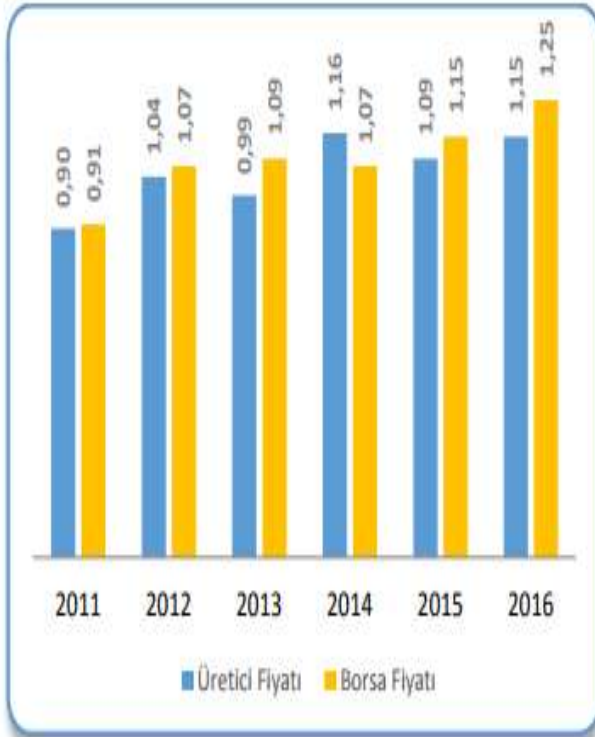
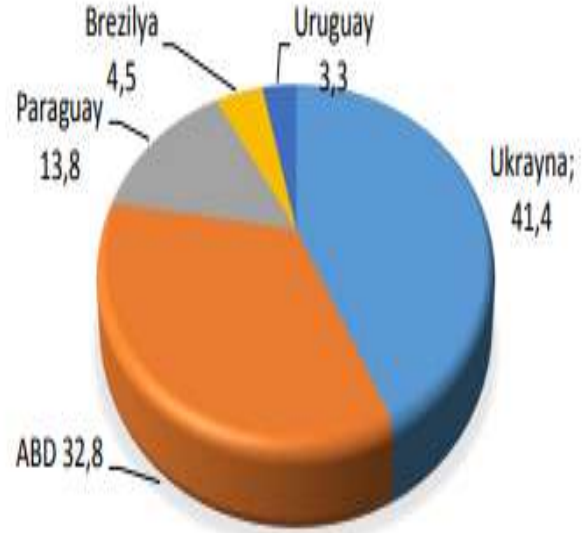
Soya desteklemeleri; Yağlı tohumlu bitkiler içerisinde yer alan soya için 2016 yılı itibariyle fark ödemesi kapsamında soya üreticilerine verilen destek miktarı 0,6 TL/kg’dır. Ayrıca soya üreticileri 2016 yılında birleştirilen ve da’a 11 TL verilen mazot, gübre desteğinden faydalanmaktadır. Yine soya üreticilerine 2012 yılından beri dekar başına 20 TL sertifikalı tohum kullanım desteği verilmektedir. Verilen devlet desteklerine rağmen Türkiye, halen soyada net ithalatçı konumundadır.



Ülkelere göre soya ihracatı



Ülkelere göre soya ithalatı



Soya'nın fiyatı tüm tarımsal ürünlerde olduğu gibi iklim koşullarından, verimden ve dış piyasalardan etkilenmektedir. 2016 Aralık ayında 1,20 TL/kg olan soya üretici fiyatı bir önceki aya göre %2 artarken, bir önceki yılın aynı ayına göre %4,3 artmıştır. 2016 Aralık ayında tmo fiyatı 0,69 TL/kg, olarak gerçekleşmiştir. Borsa fiyatında Adana Ticaret Borsası satış fiyatları dikkate alınmış olup, bu fiyat Aralık ayında 1,23 TL/kg'dır. Borsa fiyatı bir önceki aya göre %0,8 oranında artarken, bir önceki yılın aynı ayına göre %2,5 artmıştır. gerçekleşmiştir.

Destek Maliyet Oranları (%) Soya Türkiye’de en fazla desteklenen stratejik tarımsal ürünlerden biridir. Türkiye soya üretimi açısından yeterli iklim koşullarına sahip olmasına rağmen, üreticilerin daha düşük maliyetli ürünleri tercih etmesi nedeniyle yeterli üretim gerçekleştirilememektedir. Bu yüzden soyanın desteklenmesi büyük önem arz etmektedir. 2010 yılında soya için ödenen toplam destek 0,387 TL/kg iken, verilen destekler soya maliyetinin %45’ini karşılamıştır. 2015 yılında ise soya için ödenen toplam destek 0,588 TL/kg ve desteklerin maliyeti karşılama oranı %54’tür.

	2012	2013	2014	2015	2016
Soya Fiyatı (TL/kg)	1,04	0,99	1,16	1,09	1,15
Soya Fiyatı + Destek (TL/kg)	1,63	1,58	1,75	1,68	1,82
Gübre Fiyatı (TL/kg) (%21 A.S)	5,830	5,660	5,640	6,190	5,650
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,99	4,34	4,40	3,85	3,85
Tohumluk Fiyatı (TL/kg)	2,53	2,90	3,21	3,83	4,40
1 kg soya ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Soya/Gübre	0,18	0,17	0,21	0,18	0,20
Soya+ destek/Gübre	0,28	0,28	0,31	0,27	0,32
Soya/Mazot	0,26	0,23	0,26	0,28	0,30
Soya + destek/Mazot	0,41	0,36	0,40	0,44	0,47
Soya/Tohum	0,41	0,34	0,36	0,28	0,26
Soya + destek/Tohum	0,64	0,54	0,54	0,44	0,41

Kaynak: TÜİK, GTHB, Yazar hesaplamaları

Soya Girdi Pariteleri

Soya girdi pariteleri yıllar itibariyle artış gösterirken, soya/tohum paritesi azalma eğilimi göstermektedir. 2012 yılında 1 kg soya ile alınacak gübre miktarı 0,28 kg iken, bu oran 2016 yılı itibariyle 0,32’dir. Yine 2012 yılında bir kg soya ile 0,64 kg tohum alınabilirken, bu oran 2016 yılında 0,41’e düşmüştür. Yani çiftçinin alım gücü azalmıştır. 2012 yılında bir kg soya ile alınabilecek mazot miktarı 0,41 iken, bu oran 2016 yılı itibariyle 0,47’dir.

TÜRKİYEDE 2016 YILININ 2017 YILINA DEĞERLENDİRMESİ

Dünyada temel besinlerden den birisi olan soya, çok geniş bir dünya pazarına hitap etmektedir. Birçok kullanım alanına sahip olan soya, gıda olarak kullanımının dışında hayvan yemi ve sanayi hammaddesi olarak değerlendirilmektedir. Soyanın en önemli özelliği, diğer bitki ve hayvan yem kaynaklarına göre, birim alandan daha fazla ve ucuz protein sağlamasıdır. Soya protein, hayvansal proteine en yakın protein olup, biyolojik değeri çok yüksektir. Bu nedenle soya yağsız unu özellikle kümes ve küçükbaş hayvanları, süt ve besi sığırları rasyonlarında protein kaynağı olarak kullanılmaktadır.

Soya küspesi dünya toplam küspe üretiminin yaklaşık %67'sini oluşturmaktadır. Soya yağı ise bitkisel yağ üretimi sıralamasında ikinci sırada yer almakta ve küresel bitkisel yağ üretiminin %26'sını oluşturmaktadır.

Ayrıca son yıllarda soya biyodizelde de kullanılmaya başlanmasıyla soya talebi sürekli artmaktadır. Soya, dünyada en fazla üretilen yağlı tohumlu bitkiler içerisinde yer almakla birlikte, ABD dünyada soya üretiminin en fazla (%34) gerçekleştiği ülkedir.

Türkiye ise, üretimin tüketimi karşılayamaması sebebiyle soyada ithalata bağımlı bir ülkedir. Son yıllarda bakanlık tarafından verilen destekler üretimi hızla artsa da gıda sanayinde yaygın olarak kullanılan, yem sanayinin en önemli hammaddesi olan, yağlı tohum ithalatında birinci sırada yer alan soyada, ülke ihtiyacını karşılamak için çok daha fazla üretime ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye soya üretimi açısından gerekli koşullara sahip olmasına rağmen, üretim istenilen düzeye ulaşamamıştır. Günümüzde soyaya verilen destekler soya maliyetinin yaklaşık %54'ünü karşılasa da, üreticinin katma değeri yüksek ürünler yerine, buğday gibi düşük maliyetli ürünlere yönelmesi nedeniyle soya üretimi istenilen düzeyde gerçekleşmemektedir.

Ayrıca, gümrük vergi oranlarının düşüklüğü ve dünya fiyatlarının ülkemize göre daha düşük olması nedeniyle sanayici ihtiyacının büyük bölümünü ithal etmekte ve üretici çoğu zaman ürün pazarlamada alıcı bulamamaktadır.

DİŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİ VERİ TABANI										
HS6"ya göre dış ticaret										
Yıl	Ay	HS6	HS6 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar 1	İhracat Miktar 2	İthalat Miktar 1	İthalat Miktar 2	İhracat Dolar	İthalat Dolar
2017	1	120110	Soya fasulyesi; tohumluk	KG	24.000	0	0	0	60.000	0
		120190	Soya fasulyesi (kırılmış olsun olmasın); tohumluk olmayan	KG	1.000.000	0	107.108.101	0	447.000	45.013.415
		150710	Soya yağı ve fraksiyonları; ham	KG	12.927.750	0	0	0	9.911.914	0
		150790	Soya yağı ve fraksiyonları; diğer	KG	0	0	570	0	0	1.154
		230400	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	KG	1.500.000	0	93.426.475	0	634.200	34.550.604
		Ay toplamı:			15.451.750	0	200.535.146	0	11.053.114	79.565.173
	2	120110	Soya fasulyesi; tohumluk	KG	22.000	0	0	0	39.969	0
		120190	Soya fasulyesi (kırılmış olsun olmasın); tohumluk olmayan	KG	208.000	0	190.340.343	0	91.520	82.090.151
		150710	Soya yağı ve fraksiyonları; ham	KG	2.554.780	0	5.745	0	2.040.234	19.556
		150790	Soya yağı ve fraksiyonları; diğer	KG	0	0	2.471	0	0	12.068
		230400	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	KG	5.136.960	0	52.698.638	0	2.919.100	20.635.820
		Ay toplamı:			7.921.740	0	243.047.197	0	5.090.823	102.757.595
	3	120110	Soya fasulyesi; tohumluk	KG	31.000	0	0	0	57.201	0
		120190	Soya fasulyesi (kırılmış olsun olmasın); tohumluk olmayan	KG	34.731.380	0	139.313.885	0	19.990.271	58.443.004
		150710	Soya yağı ve fraksiyonları; ham	KG	2.920.760	0	0	0	2.301.619	0
		230400	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	KG	685.480	0	113.657.783	0	372.619	43.563.834
		Ay toplamı:			38.368.620	0	252.971.668	0	22.721.710	102.006.838
	4	120110	Soya fasulyesi; tohumluk	KG	537.200	0	64	0	1.056.232	961
		120190	Soya fasulyesi (kırılmış olsun olmasın); tohumluk olmayan	KG	7.300.000	0	203.879.321	0	4.234.000	85.184.615
		150710	Soya yağı ve fraksiyonları; ham	KG	3.472.470	0	0	0	2.722.581	0
		150790	Soya yağı ve fraksiyonları; diğer	KG	24.420	0	0	0	25.153	0
		230400	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	KG	5.749.370	0	71.616.026	0	3.239.976	26.908.825
		Ay toplamı:			17.083.460	0	275.495.411	0	11.277.942	112.094.401
	5	120190	Soya fasulyesi (kırılmış olsun olmasın); tohumluk olmayan	KG	208.000	0	379.822.100	0	86.320	152.503.211
		150710	Soya yağı ve fraksiyonları; ham	KG	2.578.590	0	6.440	0	2.022.593	17.731
		150790	Soya yağı ve fraksiyonları; diğer	KG	24.420	0	240	0	26.374	1.573
		230400	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	KG	159.310	0	91.620.764	0	79.267	34.687.922
		Ay toplamı:			2.970.320	0	471.449.544	0	2.214.554	187.210.437
Yıl toplamı:					81.795.890	0	1.443.498.966	0	52.358.143	583.634.444
2017 yılı verileri geçicidir.										

Data Source	Country/Region Name	Product Name	Element Name	Units	Year	Value
IGC	Turkey	Soybeans	Closing Stocks	Million tonnes	2017/18	0.3
IGC	Turkey	Soybeans	Crush	Million tonnes	2017/18	1.7
IGC	Turkey	Soybeans	Domestic Utilization	Million tonnes	2017/18	2.6
IGC	Turkey	Soybeans	Exports (ITY)	Million tonnes	2017/18	0.1
IGC	Turkey	Soybeans	Exports (NMY)	Million tonnes	2017/18	0.1
IGC	Turkey	Soybeans	Feed Use	Million tonnes	2017/18	0.9
IGC	Turkey	Soybeans	Food Use	Million tonnes	2017/18	0.1
IGC	Turkey	Soybeans	Imports (ITY)	Million tonnes	2017/18	2.5
IGC	Turkey	Soybeans	Imports (NMY)	Million tonnes	2017/18	2.5
IGC	Turkey	Soybeans	Opening Stocks	Million tonnes	2017/18	0.3
IGC	Turkey	Soybeans	Production	Million tonnes	2017/18	0.1
IGC	Turkey	Soybeans	Total Supply	Million tonnes	2017/18	2.9
IGC	Turkey	Soybeans	Total Utilization	Million tonnes	2017/18	2.9

Data Source	Country/Region Name	Product Name	Element Name	Units	Year	Value
IGC	World	Soybeans	Closing Stocks	Million tonnes	2017/18	40.6
IGC	World	Soybeans	Crush	Million tonnes	2017/18	312.0
IGC	World	Soybeans	Domestic Utilization	Million tonnes	2017/18	351.6
IGC	World	Soybeans	Exports (ITY)	Million tonnes	2017/18	147.9
IGC	World	Soybeans	Exports (NMY)	Million tonnes	2017/18	147.9
IGC	World	Soybeans	Feed Use	Million tonnes	2017/18	20.3
IGC	World	Soybeans	Food Use	Million tonnes	2017/18	17.9
IGC	World	Soybeans	Imports (ITY)	Million tonnes	2017/18	147.9
IGC	World	Soybeans	Imports (NMY)	Million tonnes	2017/18	147.9
IGC	World	Soybeans	Opening Stocks	Million tonnes	2017/18	44.1
IGC	World	Soybeans	Production	Million tonnes	2017/18	348.2
IGC	World	Soybeans	Total Supply	Million tonnes	2017/18	392.3
IGC	World	Soybeans	Total Utilization	Million tonnes	2017/18	540.2

<http://statistics.amis-outlook.org/data/index.html#DOWNLOAD>

DÜNYA AYÇİÇEĞİ ÜRETİMİ VE ÜRETİCİ ÜLKELER

Ayçiçeği, ihtiva ettiği yüzde 65-70'lik yağ oranı nedeniyle günümüzün en önemli yağ bitkilerinden biridir. Ayçiçeği yağı, yemeklik kalitesi yönünden tercih edilen bitkisel yağlar arasında ilk sırayı almaktadır. Dolayısıyla dünyadaki birçok ülkede, ekonomik düzeyde tarımı yapılmaktadır.

Ayçiçeği tohumlarının bin tanesinin ağırlığı 70 ile 200 gram arasındadır. Yağlı çeşitlerin tohumları daha küçük, çerezlik çeşitlerin ise daha büyüktür. Tanesi küçük olan tohumlarda yağ oranı daha fazla, tanesi büyük olanlarda ise daha düşüktür. Ayçiçeği tohumlarında, yüzde 35 oranında kabuk ve yüzde 65 oranında da iç bulunmaktadır. Kabuklu tohumların yağ oranı yüzde 45-55; içteki yağ oranı ise yüzde 65-70 dolayındadır. Ayçiçeğinden elde edilen yağ, yemeklerde, salata, kızartma ve balık konservelerinde; sanayide ise boya ve sabun yapımında kullanılır. Ayçiçeği küspesinde önemli oranda (yüzde 20) protein ve bir miktar yağ (yüzde 1-7) bulunduğu için çok besleyici bir hayvan yemidir. Öğütülmüş ayçiçeği tablaları küçükbaş ve kümes hayvanları için yem olarak kullanılmaktadır. Ayçiçeği tohumunun kabuğu; mayaların hazırlanmasında, alkol ve furfurool elde edilmesinde hammadde olarak kullanılır. Ayçiçeği tohumları Türkiye'de yaygın bir şekilde çerez olarak da tüketilmektedir.

USDA verilerine göre; 2015/16 sezonunda 40,5 milyon ton olan dünya ayçiçeği üretiminin 2016/17 sezonunda 45,6 milyon tona ulaştığı tahmin edilmektedir. **2017/18 sezonu için USDA'nın öngördüğü miktar ise 46 milyon tondur.**

2015/16 sezonu verilerine göre, başlıca ayçiçeği üreticileri arasında Ukrayna, Rusya, AB, Arjantin ve Türkiye gelmektedir. Ukrayna'nın 2015/15 sezonunda gerçekleştirdiği üretim miktarı 11,9 milyon ton civarındadır. 2016/17 sezonunda 13,7 milyon tonluk bir üretim gerçekleştirdiği tahmin edilen Ukrayna'nın 2017/18 sezonu için öngörülen rakam 13,5 milyon tondur. 2015/16 sezonunda Ukrayna'yı 9 milyon tonluk üretimle Rusya takip etmektedir. Rusya'nın 2016/17 sezonunda 10,8 milyon tonluk ayçiçeği üretimi gerçekleştireceği tahmin edilmektedir. Ayçiçeği üretiminde üçüncü sırada yer alan AB, 2015/16 sezonunda 7,7 milyon ton üretim miktarına sahip. AB'nin ayçiçeği üretiminin 2016/17 sezonunda 8,3 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Aynı dönemde **Türkiye'nin üretimin ise 1,1 milyon tondan 1,4 milyon ton seviyesine ulaşması beklenmektedir.**

Dünya Ayçiçeği Verileri (bin ton)

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17 ¹	Değişim (%) ²
Alan (bin ha)	23.494	24.015	23.281	23.461	24.769	5,6
Verim (ton/ha)	1,49	1,73	1,69	1,72	1,79	4,1
Üretim	34.986	41.604	39.424	40.401	44.308	9,7
Tüketim	34.672	40.955	39.455	40.740	44.055	8,1
Yılsonu Stokları	2.767	2.997	2.783	2.108	2.066	-2,0
İthalat	1.322	1.537	1.480	1.662	1.341	-19,3
İhracat	1.453	1.956	1.663	1.998	1.636	-18,1

Kaynak: USDA (03.01.2017)

¹/ Öngörü

²/2015/16-2016/17 değişimini göstermektedir.

Ayçiçeği, yağ, küspe ve biyodizel amaçlı kullanımı ile önemli yağlı tohumlardan birisidir. Dünyada üretilen ayçiçeği tohumunun yaklaşık %90'ı yağ için işlenmekte geri kalan kısmı ise çerezlik olarak tüketilmektedir.

USDA 2016'ya göre, dünyada 2015/2016 sezonunda toplam 522 milyon ton yağlı tohum üretimi gerçekleştirilmiş ve bu üretimin %7,7'sini ayçiçeği tohumu oluşturmuştur.

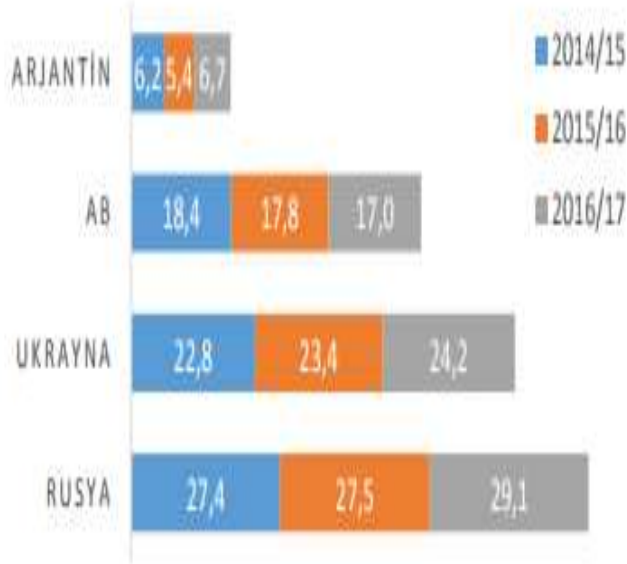
Aynı sezonda dünyada toplam 23,5 milyon ha alanda ayçiçeği ekimi yapılmış ve hektara 1,72 ton verim alınmıştır. 2016/2017 sezonunda ise, talepte meydana gelen artış nedeniyle dünya ayçiçeği üretiminin bir önceki sezona göre %9,7 oranında artarak 44,3 milyon tona, ekim alanının ise %5,6 oranında artarak 24,8 milyon hektara yükseleceği tahmin edilmektedir (USDA, 2016).

Dünyada ayçiçeği tohumu ihracatı, yağa oranla oldukça düşük düzeydedir. İhracatın büyük kısmı kırma işleminden sonra ham yağ olarak yapılmaktadır. Nitekim; 2016 sezonunda üretilen ayçiçeği tohumunun sadece %4,9'u ihraç edilmiştir.

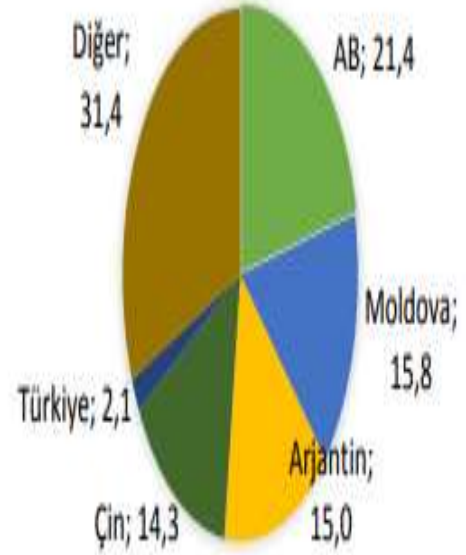
DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİ VERİ TABANI										
HS6"ya göre dış ticaret										
Yıl	Ay	HS6	HS6 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar 1	İhracat Miktar 2	İthalat Miktar 1	İthalat Miktar 2	İhracat Dolar	İthalat Dolar
2017	1	120600	Ayçiçeği tohumu	KG	6.030.573	0	29.029.153	0	16.806.028	17.574.816
		151211	Ayçiçeği tohumu yağları; ham	KG	0	0	71.570.945	0	0	71.507.544
		151219	Ayçiçeği tohumu yağları (diğer)	KG	46.949.098	0	2.574.010	0	49.477.711	3.000.289
		Ay toplamı:			52.979.671	0	103.174.108	0	66.283.739	92.082.649
	2	120600	Ayçiçeği tohumu	KG	6.556.910	0	38.989.594	0	20.657.662	21.728.905
		151211	Ayçiçeği tohumu yağları; ham	KG	636	0	53.722.554	0	1.882	50.923.200
		151219	Ayçiçeği tohumu yağları (diğer)	KG	59.197.103	0	4.278.476	0	63.230.837	4.994.958
		Ay toplamı:			65.754.649	0	96.990.624	0	83.890.381	77.647.063
	3	120600	Ayçiçeği tohumu	KG	5.220.711	0	156.548.315	0	12.326.475	82.122.537
		151211	Ayçiçeği tohumu yağları; ham	KG	644.039	0	74.666.321	0	501.213	72.943.412
		151219	Ayçiçeği tohumu yağları (diğer)	KG	69.761.794	0	3.983.373	0	72.466.793	4.625.933
		Ay toplamı:			75.626.544	0	235.198.009	0	85.294.481	159.691.882
	4	120600	Ayçiçeği tohumu	KG	3.826.014	0	73.123.104	0	6.739.682	41.035.549
		151211	Ayçiçeği tohumu yağları; ham	KG	700	0	66.378.920	0	1.654	65.105.158
		151219	Ayçiçeği tohumu yağları (diğer)	KG	48.947.234	0	2.347.533	0	50.488.578	2.733.492
		Ay toplamı:			52.773.948	0	141.849.557	0	57.229.914	108.874.199
	5	120600	Ayçiçeği tohumu	KG	2.442.379	0	84.860.126	0	4.443.240	44.910.227
		151211	Ayçiçeği tohumu yağları; ham	KG	767.787	0	77.792.765	0	566.518	77.534.762
		151219	Ayçiçeği tohumu yağları (diğer)	KG	57.455.365	0	5.171.145	0	57.645.712	6.047.848
		Ay toplamı:			60.665.531	0	167.824.036	0	62.655.470	128.492.837
	Yıl toplamı:				307.800.343	0	745.036.334	0	355.353.985	566.788.630
2017 yılı verileri geçicidir.										

DIŞ TİCARET İSTATİSTİKLERİ VERİ TABANI									
HS6"ya göre dış ticaret									
Yıl	HS6	HS6 adı	Ölçü adı	İhracat Miktar 1	İhracat Miktar 2	İthalat Miktar 1	İthalat Miktar 2	İhracat Dolar	İthalat Dolar
2016	120600	Ayçiçeği tohumu	KG	47.498.131	0	382.329.448		120.414.826	263.004.611
	151211	Ayçiçeği tohumu yağları; ham	KG	6.543	0	701.928.572		14.363	970.343.402
	151219	Ayçiçeği tohumu yağları (diğer)	KG	599.656.436	0	36.476.765		636.086.642	45.196.998
	Yıl toplamı:			647.161.110	0	1.120.734.785		756.515.831	1.278.545.011

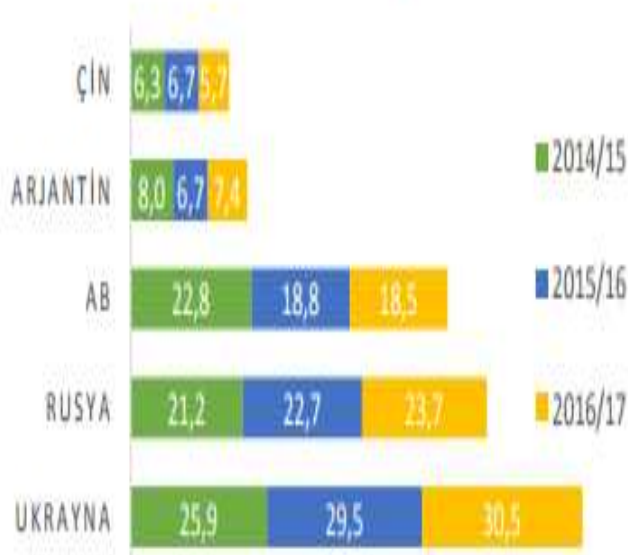
Ayçiçeği ekim alanında önemli ülkeler (%)



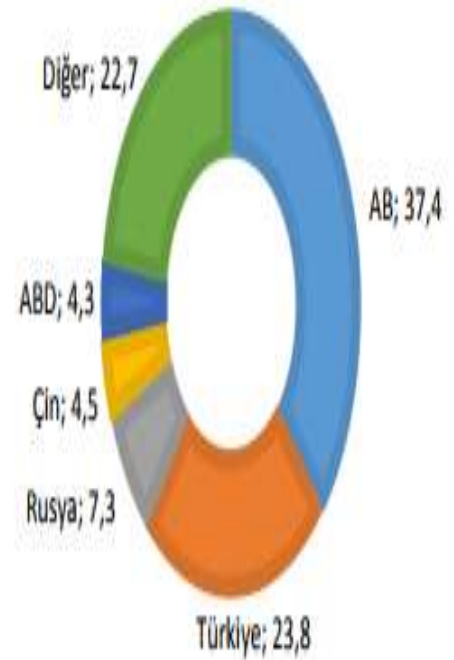
Ülkelere göre dünya ayçiçeği ihracatı (2015/2016, %)



Ayçiçeği üretiminde önemli ülkeler (%)



Ülkelere göre dünya ayçiçeği ithalatı (2015/2016, %)



Ayçiçeği tarımı dünyada en fazla Rusya, Ukrayna, AB-28 ve Arjantin'de yapılmaktadır. AB ülkeleri içinde Fransa, Romanya, Portekiz ve İspanya önemli ayçiçeği üreticisi ülkelerdir. 2015/2016 sezonunda Rusya, Ukrayna ve AB dünya ayçiçeği üretiminin %71'ini gerçekleştirmişlerdir. 2016/2017 sezonunda dünya ayçiçeği üretiminde beklenen artışta, 2015/2016 sezonunda üretim miktarında düşüş gerçekleşen temel üretici ülkelerden olan AB'nin ayçiçeği üretiminde beklenen %7,7'lik, Arjantin'de ise %22,2'lik artışın etkili olacağı tahmin edilmektedir. Arjantin'deki artışta, politika değişikliklerinin önemli etkisinin olacağı düşünülmektedir. 2015/2016 sezonunda toplam ihracatın %66,5'i AB, Moldova, Arjantin ve Çin tarafından yapılmıştır. Söz konusu sezonda, Arjantin (%376,2), Ukrayna (%84,4) ve Rusya'nın (%70,5) ayçiçeği tohum ihracatında gerçekleşen yüksek artış dikkat çekicidir. Arjantin'de tarım politikalarında soyada ihracat vergisinin %5 azaltılması, diğer tarımsal ürün ihracat vergilerinin (tarifelerini) kaldırılması ve tahıllar ile yağlı tohumlar için ihracat izinlerinin kaldırılması gibi önemli değişiklikler ihracatın daha kazançlı olmasını sağlamıştır (Taşkaya Top, ve Uçum, 2016).



Türkiye Ayçiçeği Verileri¹ (bin ton)

(bin ton)	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17 ²	Değişim (%) ³
Alan (1000 da)	5.046	5.203	5.525	5.690	-	3,0
Verim (kg/da)	238	265	268	264	-	-1,5
Üretim	1.200	1.380	1.480	1.500	1.488	1,4
Tüketim	1.676	1.914	1.954	1.820	1.716	-6,9
Yılsonu Stokları	177	139	75	53	77	-29,3
İthalat	643	608	530	422	373	-20,4
İhracat	1,6	1,4	1,9	4,4	2,1	133,4

Kaynak: TÜİK, USDA, TEPGE (20.12.2016)

¹/ Üretim sezonu itibariyle

²/ Öngörü

³/ 2014/15 - 2015/16 arası değişim

Yıl	Ürün adı	Ekilen alan(dekar)	Hasat edilen alan(dekar)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
2016	Ayçiçeği (Yağlık)	6.167.800	6.153.491	1.500.000	244

Ayçiçeği ekim alanları;

Türkiye’de yağlık ayçiçeği, ağırlıklı olarak Trakya Bölgesi ve Konya’da üretilmektedir. 2015/2016 sezonu itibariyle Tekirdağ (%22,6), Edirne (%17,3), Kırklareli (%12,9) ve Konya (%8,1) yağlık ayçiçeği ekim alanının %60,9’unu oluşturmaktadır.

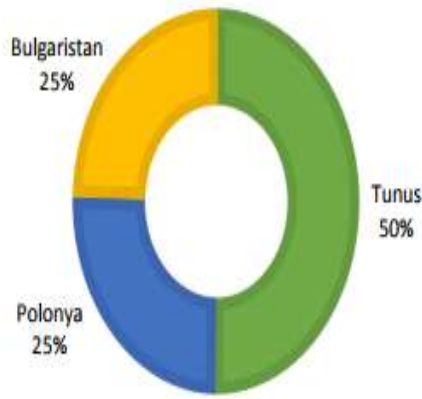
Türkiye’de 2015/2016 sezonunda ayçiçeği ekim alanı önceki sezona göre %3 oranında artarak 569 bin hektara ulaşmıştır. Ayçiçeği üretimi;

Türkiye’de 2015/2016 sezonunda ayçiçeği üretim miktarı %1,4 oranında artarak 1,5 milyon ton olmuştur. Aynı sezon itibariyle Türkiye yağlık ayçiçeği üretiminde de, Tekirdağ %17,8, Edirne %15,1, Konya %14 ve Kırklareli %12,6’lık payla ilk sıralarda yer almıştır.

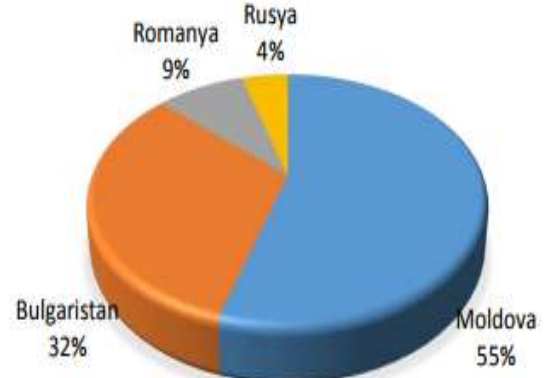
2016 yılı ürünü için ayçiçeğine verilen mevcut destekler aşağıdaki gibidir: (GTHB, 2016)

- Fark Ödemesi Desteği Birim Miktarı 40 Kr/kg,
 - Mazot ve Gübre Desteği 11 TL/da,
 - Organik tarım desteği; I. Kategori üretim için; 100 TL/da, II. Kategori üretim için; 70 TL/da
 - Patates siğili hastalığı görülen (Adana, Afyonkarahisar, Aksaray, Artvin, Ankara, Bursa; Gümüşhane, Iğdır, Kayseri, Niğde, Nevşehir, Ordu, Sivas ve Trabzon) alanlarda yağlık ayçiçeği, aspir, kanola ve soya üretimi yapan çiftçilere aldığı fark ödemesi desteğine %50 ilave ödeme.
- Diğer yandan, Türkiye’de ayçiçeği tohumu ve ham yağ ithalatında gümrük vergisi ve gözetim fiyatı uygulamaları devam etmektedir.

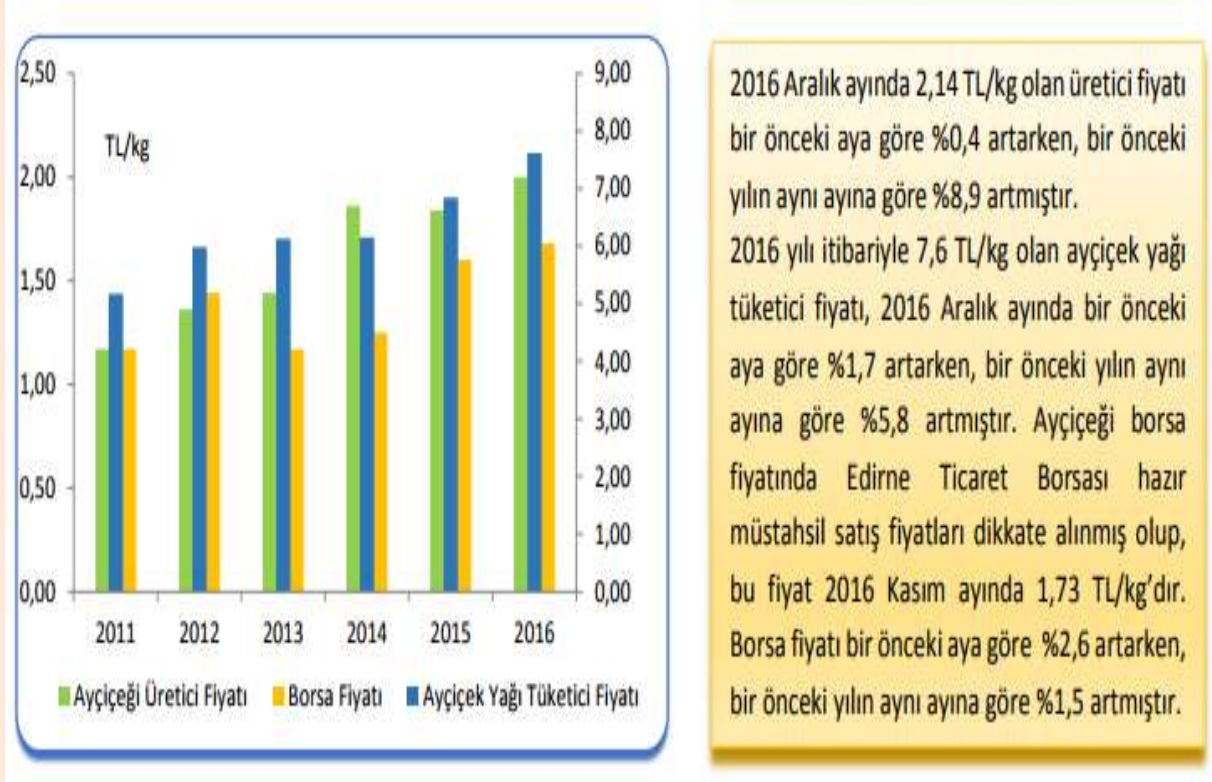
Türkiye’nin ayçiçeği ihracatında önemli ülkeler



Türkiye’nin ayçiçeği ithalatı yaptığı ülkeler



Destek Maliyet Oranları (%) Türkiye’de yağlık ayçiçeğinin, üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması ve arz açığının giderilmesi amacıyla desteklenmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda, yağlık ayçiçeği uzun yıllardır üretimini teşvik etmek, bitkisel yağ açığını giderebilmek ve üreticiye yüksek fiyat vermek amacıyla devlet desteklemesi kapsamındadır. 2015 yılında ayçiçeği maliyeti bir önceki yıla oranla %7,51 oranında artarak 1,12 TL/kg olmuştur. Aynı yılda ayçiçeği üreticilerine verilen toplam destek miktarı ise %0,57 oranında artarak 0,376 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Desteklerin maliyeti karşılama oranı ise, 2014 yılında %35,63 iken, 2015 yılında maliyetteki artışa bağlı olarak düşüş göstermiş ve %33,67 olarak hesaplanmıştır.



TÜRKİYEDE 2016 YILININ 2017 YILINA DEĞERLENDİRMESİ

Dünyada ve Türkiye’de giderek artan nüfusa paralel olarak bitkisel yağ talebi artış göstermektedir. Ancak Türkiye’de yağ ihtiyacını karşılayacak düzeyde üretim gerçekleştirilememektedir. Dolayısıyla giderek artan önemli miktardaki yağ açığı, tohum ve ham yağ ithalatı yoluyla karşılanmaktadır ve bitkisel yağ sanayi, hammadde yönünden %70 düzeyinde dışa bağımlı durumdadır.

Bu kapsamda, Türkiye için stratejik öneme sahip olan yağlı tohumlu bitkilerin üretimini ve verimini artırıcı önlemlerin alınması önem arz etmektedir. Yağlık ayçiçeği, en fazla üretilen yağlı tohum olması, bitkisel yağ tüketiminde %85 civarındaki payı ve yüksek yağ içeriği (%40) nedeniyle Türkiye’nin en önemli yağlı tohum bitkisidir. Ancak, yurt içinde üretilen ayçiçeği ile toplam bitkisel yağ talebinin sadece %18,4’ü karşılanabilmektedir.

Bu nedenle, ayçiçeği bitkisel yağ açığının azaltılmasında öncelikli olarak üretiminin artırılması gereken üründür. Türkiye’de 2015/2016 sezonunda üretilen 1,5 milyon ton yağlık ayçiçeğinden 538 bin ton ham yağ üretimi gerçekleşmiştir. Aynı sezonda Türkiye’nin 1,52 milyon ton olan toplam ayçiçek ham yağı arzının sadece %32,7’si yerli üretim ile geriye kalan kısmı ise tohum ithalatı ve ham yağ ithalatı ile karşılanmıştır.

Bununla birlikte, Türkiye’de ayçiçek yağı arz açığı 2006 yılında 366 bin ton iken, 2015 yılında %33’lük artış göstererek 488 bin tona yükselmiştir. Ayçiçeğinde arz açığının önümüzdeki yıllarda da devam edeceği öngörülmektedir. Türkiye’nin ayçiçeğine yönelik dış ticaret açığı 2015 yılında aynı yıla ait CIF fiyatına (449 \$/ton) göre yaklaşık 153 milyon dolardır. 2010-2015 yılları arasında gerçekleşen göstergeler, Türkiye’nin ayçiçeği üretiminde önemli bir artış olmadığı müddetçe, dış ticaret açığının önümüzdeki yıllarda da devam edeceğini göstermektedir. (Özgüven ve ark, 2016) tarafından; 2004-2015 yılları arası dalgalanmalar ve trend dikkate alınarak yapılan tahminlere göre, Türkiye’nin ayçiçeği ithalatının 2020 yılında ortalama 665 bin ton ve 2030 yılında ortalama 1,1 milyon ton olacağı öngörülmektedir

	2012	2013	2014	2015	2016
Ayçiçeği Fiyatı (TL/kg)	1,36	1,44	1,86	1,84	2,00
Ayçiçeği fiyatı+Destek (TL/kg)	1,67	1,75	2,23	2,22	2,37
Gübre Fiyatı (TL/kg) A.Nitrat %33	0,80	0,84	0,89	0,89	0,76
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,99	4,34	4,40	3,85	3,85
Tohumluk Fiyatı (TL/kg)	30,88	31,02	30,59	39,19	39,30
1 kg ayçiçeği ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Ayçiçeği/Gübre	1,70	1,72	2,09	2,06	2,65
Ayçiçeği + destek/Gübre	2,08	2,09	2,50	2,48	3,14
Ayçiçeği/Mazot	0,34	0,33	0,42	0,48	0,52
Ayçiçeği + destek/Mazot	0,42	0,40	0,51	0,58	0,62
Ayçiçeği/Tohum	0,04	0,05	0,06	0,05	0,05
Ayçiçeği + destek/Tohum	0,05	0,06	0,07	0,06	0,06

Kaynak: GTHB, TÜİK, TEPGE

Ayçiçeği/Girdi Pariteleri 2016 yılında ayçiçeği fiyatı 2 TL/kg, gübre fiyatı 0,76 TL/kg, mazot fiyatı 3,85 TL/kg, ayçiçeği hibrit tohumluk fiyatı ise 39,30 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında ayçiçeği/gübre paritesi bir önceki yıla göre %28,6, ayçiçeği/mazot paritesi %8,8, ayçiçeği/tohum paritesi ise %8,4 oranında artmıştır. Aynı yılda ayçiçeği/girdi pariteleri destekler dahil değerlendirildiğinde ise, bir önceki yıla oranla, ayçiçeği/gübre paritesi %26,3, ayçiçeği/mazot paritesi %6,8, ayçiçeği/tohum paritesi ise %6,5 oranında artmıştır.

Tarsus Ticaret Borsası bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen üyelerine ve üreticilere, konusu ile ilgili üzerine düşen görevleri yapmaya, bilgiyi her platforma taşımaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.